

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลา มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเชาวน์อารมณ์ซึ่งประกอบด้วยด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลา
2. เพื่อสร้างสมการในการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้เชาวน์อารมณ์เป็นตัวพยากรณ์

สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมุติฐานดังนี้

1. องค์ประกอบด้านต่างๆ ของเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กัน
2. องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ที่ใช้เป็นตัวพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลา มีอย่างน้อย 1 ตัวที่สามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลาได้

วิธีการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2 จำนวน 4,423 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2 จำนวนนักเรียน 417 คนซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบวัดเชาวน์อารมณ์ 3 ด้าน ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ดังนี้

1.1 แบบวัดเชาวน์อารมณ์ทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .884

1.2 แบบวัดเชาวน์อารมณ์ ด้านดี จำนวน 14 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .230 ถึง .593 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .701

1.3 แบบวัดเชาวน์อารมณ์ ด้านเก่ง จำนวน 14 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .222 ถึง .633 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .715

1.4 แบบวัดเชาวน์อารมณ์ ด้านสุข จำนวน 14 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .219 ถึง .708 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .817

2. แบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .201 ถึง .656 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .824

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อและขอความร่วมมือจากโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดวัน เวลาและสถานที่ที่ใช้ในการสอบ
2. ชี้แจงให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ในการทำแบบวัดเชาวน์อารมณ์ และแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
3. ดำเนินการสอบ โดยก่อนสอบผู้วิจัยได้ชี้แจงให้นักเรียนที่เข้าสอบเข้าใจวิธีการตอบแบบวัดเชาวน์อารมณ์และแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน
4. นำแบบวัดเชาวน์อารมณ์และแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมาตรวจให้คะแนน
5. นำผลที่ได้มาประมวล และวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานคือค่าเฉลี่ยเลขคณิต(Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)ของคะแนนจากแบบวัดเชาวน์อารมณ์ทั้ง 3 ด้านและแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยการทดสอบค่าที (t-test)
3. สร้างสมการพยากรณ์โดยใช้เชาวน์อารมณ์ทั้ง 3 ด้าน เป็นตัวทำนายในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และสร้างสมการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีใช้ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัว(Enter Approach) และ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นบันได (Stepwise Approach) เพื่อค้นหาสมการพยากรณ์ที่ดีที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลา สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของเขาวนอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ค่าเฉลี่ยของเขาวนอารมณ์ (และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ทั้ง 3 ด้าน มีค่าตั้งแต่ 2.954 (.385) ถึง 3.146 (.396) โดยด้านดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.146 และด้านเก่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 2.954 ส่วนด้านสุขมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุดคือ .467 และด้านเก่งมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยที่สุด คือ .385

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์แต่ละด้าน และความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์แต่ละด้านกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .513 ถึง .744 และพบว่าด้านเก่งมีความสัมพันธ์กับด้านสุขสูงสุด ส่วนด้านดีมีความสัมพันธ์กับด้านสุขต่ำสุด

2.2 เมื่อใช้การ ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นเกณฑ์ พบว่าเขาวนอารมณ์ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .166 ถึง .209 โดยด้านดีมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนด้านสุข และ ด้านเก่งมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำมาก

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้เขาวนอารมณ์เป็นตัวพยากรณ์

3.1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีใช้ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวในการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยเขาวนอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน

เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดเข้าไปในสมการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการให้ตัวพยากรณ์ทั้งหมดเข้าไปในสมการ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเขาวนอารมณ์ 3 ด้านมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเขาวนอารมณ์ทั้ง 3 ด้านสามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ร้อยละ 4.3

(Adjusted $R^2 = .043$) เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่า เซวณ์ อารมณ์ด้านดีมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวพยากรณ์อื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สมการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y}_{MR} = 3.332 + .274GDN + .032ITG + .111HPN$$

สมการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\hat{Z}_{MR} = .160Z_{GDN} + .018Z_{ITG} + .076Z_{HPN}$$

3.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีแบบขั้นบันได(Stepwise Approach)

ในการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยเซวณ์อารมณ์

เมื่อนำตัวพยากรณ์ทั้งหมดไปสร้างแบบจำลองของการพยากรณ์ที่ดีที่สุด ด้วยวิธีแบบขั้นบันได(Stepwise Approach) ทำให้ได้ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ เซวณ์อารมณ์ด้านดีสามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ(R) เท่ากับ .209 และเซวณ์อารมณ์ด้านดีสามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ร้อยละ 4.2 (Adjusted $R^2 = .042$) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ .664

เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่า เซวณ์อารมณ์ด้านดีมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เขียนสมการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนเขียนในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y}_{MR} = 3.498 + .359 GDN$$

เขียนสมการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\hat{Z}_{MR} = .209 Z_{GDN}$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลา อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง ด้านสุข กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .166 ถึง .209 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เขาวนอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกล่าว คือ ยิ่งนักเรียนมีเขาวนอารมณ์สูงก็ จะยิ่งมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของKolhberg(1970 : อ้างถึงใน สมาน เอกพิมพ์, 2533 : 2) ที่ว่าพัฒนาการจริยธรรมในนักเรียนจะบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ทำได้ โดยการสอนให้นักเรียนมีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง ซึ่งความสามารถในการใช้หลักธรรมนี้เรียกว่า ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แต่ละบุคคลจะมีเหตุผลเชิง จริยธรรมอยู่ในระดับที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลมี พื้นฐานสำคัญมาจากความคิดที่มีเหตุผลและสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการพัฒนาการทางจริยธรรมคือ ความสามารถด้านความรู้ การคิด และการวิเคราะห์เหตุผล ด้วยเหตุนี้จะเห็นว่าการส่งเสริม พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าคนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรม สูงจะมีพฤติกรรมอันแสดงถึงความมีจริยธรรมสูงด้วยและพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับ ความสามารถด้านความรู้ ความคิด สติปัญญา และพัฒนาการทางอารมณ์เป็นสำคัญดังที่ ภัทรพร สิริกาญจน (2548 : 607) กล่าวว่าผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูงย่อมมีพัฒนาการ ทางจริยธรรมได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของวิลลาสกีทซ์ ชัววลลี (2542 : 38) ที่กล่าวว่าความ ฉลาดทางอารมณ์เกิดจากการเรียนรู้และสามารถพัฒนาให้ดำเนินต่อไปเรื่อยๆ แม้จะเข้าสู่วัยทำงาน แล้วยังก็ตาม แสดงว่าความฉลาดทางอารมณ์นั้นสามารถพัฒนาได้และมีความคงทนเมื่อเกิดการ เรียนรู้แล้วก็ดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ นั้นแสดงว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนย่อมที่จะ พัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น รู้จักคิด ไตร่ตรอง ตัดสินใจอย่างมีขั้นตอน และมีพฤติกรรมการแสดงออก ที่เหมาะสม เช่น มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความอดทน ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์ สำหรับ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุวรรณ ทองวิเศษ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า เขาวนอารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และเมื่อพิจารณาเขาวน้อารมณ์แต่ละด้าน พบว่า ด้านดีเป็นเขาวน้อารมณ์ที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่รับรู้ เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ ตลอดจนรู้จักแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างสร้างสรรค์ จะทำให้สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนให้กระทำในสิ่งที่คิดงามได้เป็นอย่างดี และเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้บรรลุความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ได้

ส่วนเขาวน้อารมณ์ด้านแก่นั้นก็มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวกเช่นกัน แต่จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่าเขาวน้อารมณ์ด้านแก่นี้ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเขาวน้อารมณ์ด้านนี้กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นอิสระกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทั้งสองตัวแปรอยู่ในระดับต่ำหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย สำหรับผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Cole (1970 : อ้างถึงใน นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2546 : 29-36) ที่ได้ศึกษาพบว่าเด็กที่มีเขาวน้อารมณ์สูง และเขาวน้อารมณ์สูง อาจมีระดับคุณธรรม จริยธรรมต่ำก็เป็นได้

สำหรับส่วนเขาวน้อารมณ์ด้านสุขนั้นมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนในทางบวกเช่นกัน แต่จากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่าเขาวน้อารมณ์ด้านสุขไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเขาวน้อารมณ์ด้านนี้กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นอิสระกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทั้งสองตัวแปรอยู่ในระดับต่ำหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย

2. เมื่อพิจารณาถึงการสร้างสมการในการพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้เขาวน้อารมณ์เป็นเกณฑ์ด้วยวิธีแบบขั้นบันได (Stepwise Approach) พบว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือเขาวน้อารมณ์ด้านดี สามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเขาวน้อารมณ์ด้านดีสามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ร้อยละ 4.2 เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่า เขาวน้อารมณ์ด้านดีมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนตัวพยากรณ์อื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กล่าวว่าเขาวน้อารมณ์อย่างน้อย 1 ตัว สามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าเชาวน์อารมณ์ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ดังนั้น ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยสามารถปฏิบัติควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้สามารถแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสมจนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 ผลการวิจัยพบว่าเชาวน์อารมณ์ที่สามารถพยากรณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนได้ คือ ด้านดี ฉะนั้นข้อมูลนี้น่าจะให้แนวคิดแก่ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีสติ รู้จักคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่มีหลากหลายทางเลือก และยอมรับผลตัดสินใจดังกล่าว และส่งเสริมให้นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ต่างๆ ของชีวิตประจำวันทั้งภายในและนอกโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชาวน์อารมณ์ในลักษณะความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถด้านเหตุผล เป็นต้น

2.2 ควรทำการวิจัยในทำนองเดียวกัน โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

2.3 ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่น่าสนใจ เช่น เพศ อายุ ระดับผลการเรียน และการอบรมเลี้ยงดู เพื่อใช้เป็นตัวทำนายเชาวน์อารมณ์